

molitvi, z navzgor obrnjenimi očmi. Vile prinašajo dečku cvetlice v dar, obe skrajni pa mu izkazujeta z gestami svojo naklonjenost. Prestavljen si v nov, oddaljen svet, poln čistosti in svežine mladoletja, poln nad in upov.

Cela njegova umetnost ima nekaj svežega na sebi, nekaj jasnega, prej preprostega, kot bogatega. Kaka svežina v njegovih mladostnih portretnih študijah, obrazi tako jasnih in plemenitih oblik! A kaka globoka resnost zopet v obrazu njegovih starih ljudi! Kakor iz kременa je rezano njih lice, na njem je pustila življenjska borba sledi. In tako stopajo pred nas, vsak v izrazu drugačen (»Starost«, »Razočarani«, »Življenja trudni«).

Polne dramatike so zopet njegove historične slike. Vse je življenje, vse izraz navdušenja v njegovih vojniških (»Pohod jenskih dijakov«, freska v Jeni), vsak si je svest boja, a nobeden ne misli na smrt. In koliko življenja v sliki »Bitka pri Neufelsu«, koliko veličanstva v freski »Vračanje vojnika pri Marignano«.

* * *

Hodler se je rodil 14. marca leta 1853. v Bernskem kantonu v Švici, učil se je najprej pri nekem diletantu, kjer je slikal pokrajine. Z osem-

najstim letom postane učenec Barthélémeija Menna v Ženevi. Ta je učenec Ingresov, epigon klasicizma ter poudarja posebno točnost risbe. Že kot učenec se Hodler seznanil s klasično umetnostjo. Dalje se je mudil v Parizu, v letih 1878/79 v Madridu, nanj vplivajo razni sodobni (Courbet, Corot) in starejši mojstri (Rubens). Spoznanje Giottovih fresk in njih globoke dramatike pa ga dovede do notranjega preobrata, do monumentaliziranja v obliki in vsebini. Sedaj nastanejo one umetnine, s katerimi se je proslavil. Umrl je dne 19. maja 1918.

* * *

Kolika lepota vsepovsod! Kajti sama na sebi nima nobena stvar pomena, vse je le izraz umetnikovega občutka, in ta nam kaže tako globoko in čutečo dušo, da nas nje domnevanje osrečuje.

V njegovi umetnosti je spojena globoka duševnost z umetniško podano, čutno obliko. Spominjamo se onega mojstra iz moderne: Rodina. Tudi pri njem je vse duša, v kamen ukleta, iz njega kličeča. Oblika, člen, človek, življenje sili iz materije, poteza se vije in lomi, ustvarja organizem na platnu.

Tako se izpoveduje gotična duša teh dveh lučnjakov moderne.

Lažnik.

France Bevk.

I.

Kadarkoli je pisal oče svojemu sinu Tončetu v mesto, je pristavil v nerodnih in na široko pisanih vrstah besede: »Uči se pridno, zakaj ubogi smo! Varuj se laži in vsakega greha. Pazi na obleko in Boga se boj! Tudi Tvoj ded Ti naročuje: uči se in Boga se boj!«

Toni — tako so ga imenovali v mestu — pa se ni nikoli in nikogar v svojem življenju tako bal ko ženske, ki ji je bilo ime Ada in ki je bila njegova gospodinja. Če se je spomnil na to, se je grenko nasmehnil in bilo ga je v dno duše sram.

Bila je majhna, imela je grbo, črne lase, temne oči, nje polt je bila rjava, preprežena z gubicami, ki jih je vsako jutro skrbno zabrisala s pudrom. V ušesih je nosila velike zlate uhane, krog tenkega vratu črno, žametasto pentljo. Če ni šla na ulico, je nosila kričeč predpasnik in ruto, ki jo je zavezovala krog glave.

Te ženske se je bal. Kadarkoli je šel po ulici, je bil njegov korak jasen, njegova hoja ponosna, čelo odkrito. Vsaka njegova misel bi bila lahko hodila gola poleg njega, da jo vsakdo vidi. S smehljanjem je pravil svojim prijateljem najtanjše skrivnosti iz svojega življenja, da so presenečeni vzklikali: »Čemu ta odkritost?«

Ko je stopil na starinske stopnjice, ki so vodile v njegovo stanovanje, se je sključil njegov korak, telo se je zgrudilo v dve gubi, čez srce in dušo se je potegnila grda, rumenkasta mrena.

Vstopil je vedno: »Dober dan!«

Iz kuhinje se je oglasil porogljiv glas: »Kaj? Gospod so doma?«

Z negotovim korakom je stopil v kuhinjo, knjige je vrgel na omaro, ustnice je stisnil.

Kadar je stal pred njo, je trepetal.

»Kje ste bili?«

Njene oči so ležale na njem, ko dvoje kač. Vsaka poteza na njenem obrazu je bila napeta,

ko da je od Tonijevega odgovora odvisno vse, pol njenega življenja in še mnogo, mnogo tajnih stvari.

»Kje?« je dejal nerodno in se je zdrznil. »Nikjer. Zunaj...«

»Zunaj?« je dejala gospa Ada, ki si je sama izmislila to zveneče ime, in je povdarila rezko: »To vem, da zunaj; tu pri meni niste bili!«

»No tedaj!« se je otresel ledeneža občutja. »Bil sem v šoli, potem sem šel na izprehod.«

»Na izprehod?« To vprašanje je bilo izgovorjeno s tako porogljivim očitkom, da je Toni strepetal v svojem srcu; poznal jo je predobro. Poteze na njenem obrazu so se spremenile v bolesteresen izraz, oči so se vpičile še globlje vanj, roka je grabila papir, ki je ležal na mizi.

»Gospa,« je dejal. »Gospa!« Stresnil se je in stisnil pesti, da bi premagal živčno razburjenje. »Naj Vam rečem karkoli, ne verjamete mi.«

V naglem sunku bolnih in razdraženih živcev je udarila z nogo ob tla.

»Zlagali se boste,« je sikala polglasno, da ne bi slišali otroci v sosednjo sobo. »Poznam Vas. Resnice hočem!«

Toni je molčal. Vzdihnil je in pogledal navidez malomarno skozi okno na strehe hiš, ki so stale nekoliko niže na drugi strani krivuljaste ulice, in je štel neštevilne, visoke in nizke dimnike.

Ko je doštel do enaindvajset, ga je predramil njen glas:

»Čemu molčite?«

»Kaj naj Vam rečem?« je dejal in hotel izreči vse, kar je bilo že dolgo v njegovih prsah. »Kakšno obličje pa ima resnica pri Vas? Ta beseda je iz Vaših ust tako nejasna, ko če rečete »človek«, in ne vem, katerega človeka imate v mislih. Vedeti moram, kaj je to, resnica, da Vam jo povem. Do danes se mi ni posrečilo, niti enkrat ne.«

Gospa Ada ga je poslušala z nasmehom na visečih ustnicah. Ko je končal, je dejala: »Komu govorite to? Povejte to, kar zahtevam! Teža nisem zahtevala.«

Toni je molčal.

»No!« je dejala.

Pogledal jo je divje, prodirno in dejal v sunku, z gesto: »Na izprehodu sem bil!«

»Hm! — To vem, da! Ali — kje? Kako?«

Do tu je govorila pridušeno, tiho, nestrpno. Naenkrat pa je zvišala glas, da so jo lahko slišali v sosednjo sobo.

»Jaz moram vedeti, kod hodite. Vaš oče mi je naročil, naj pazim na Vas. In kakšna gospo-

dinja bi to bila . . . Poleg tega mi ni vseeno. Dolžni ste mi, in če ne pazim, da izdelate šolo, kdo mi povrne? Ali Vaš oče, ki je ubog? . . .«

»Lažnivka!« je šepetal Toni v sebi.

Gospa Ada pa je zopet znižala glas v pri-tajeno šepetanje. Trepetala je ko trepetlika, njena roka je trgala papir, kosček za kosčkom.

»Naj govoré, da sem zaljubljena v Vas! Ni mi mari! Če kažejo s prstom za nama, naj bo sram Vas — mladi ste — — a jaz sem stara — — —«

Toni je stisnil pest in ustnice; nato se je nekaj premislil, zamahnil z roko in se obrnil, da bi šel.

Naglo je stopila predenj, obstala ko Lotov solnat steber, pesti je stisnila, spodnja čeljust ji je šklepetala.

»Nikamor!«

Mladi gospod je bil ko ubit. Za hip ni dejal ničesar. V njegovi duši se je prevalilo nekaj ko skala in spolzelo skozi žile ko led.

»Povedal sem. S prijateljem sva bila ob reki. Govorila sva o neskončnosti grdobije in metala kamenčke v vodo . . .«

Obrnila se je od njega. Izrečenih besed mu je bilo žal.

S hladnim povdarkom in v tresočem glasu je bevsknila:

»Lažnik!«

II.

Ko so sedeli okrog podolgovate mize in molče jedli, se je prikazal njen okrogli, z rdečkasto ruto ožarjeni obraz. Naslonila se je na podboje vrat, jedla ostanke iz velike skleda in dejala:

»Gospod je bil zopet na izprehodu.«

Njena ironija je zajedala. Vsi so umolknili. Toniju se je zdelo, ko da ga njena koščena roka tišči za grlo. Vendar se je smehljaj, ko da mu ni do vsega nič. Kadarkoli se je ozrl nanj kateri izmed mladih, zvedavih obrazov, ki so bili okrog mize, se mu je zdelo, ko da pada nanj nekaj zamolklega, bolj temnega, ko najtemnejša slutnja.

Tudi gospa Ada se je smejala. Njen smeh je bil krohotač, širok in silno rezek. Prijela ga je za ramo in ga potresla kar tako v zabavo.

»Ali Vas je prijatelj tudi poljubil?«

Ni ji bilo do resnice. Tak prizor ji je nudil neizmernega užitka.

Gospodična Mari, ki je mnogo sanjala in razmišljala ter malo govorila, se je naslonila na stolici, gledala Tonija par hipov prodirno, nato ga je vprašala:

»Gospod, če dovolite, koliko let imate?«

Toni je zrl njen mladi dijaški obraz, njena za spoznanje rdeča lica in otožnomodre oči, ki so prodirale silno globoko v človeka, in je razumel njeno vprašanje; zato je odgovoril zelo glasno in s povdarkom:

»Devetnajst let, gospodična!«

Gospa Ada se je zresnila.

»Čemu se zanimate, Mari?«

»Tako,« jo je pogledala skoraj izzivalno.

Gospa Ada je spačila obraz v zloben izraz in dejala strupeno: »Mislim, da je bolje, da se zanimate za knjige. Vi imate komaj sedemnajst let...«

Gospodična Mari je obstala za hip, njena ustnica je zatrepetala, zardela je globoko do ušes; nato se je dvignila molče in zamišljena ter odšla. Drug za drugim so zapustili mizo.

Gospa Ada je dejala smehljaje:

»Kaj Vam hoče Mari?«

»Ne vem,« je skomignil mladi gospod in gledal v namizni prt.

»Čemu se torej briga za Vas?« Pritajeno: »Kaj boste s tako mlado mlečnozobko?« Zasmejala se je.

Toni se ni smejal. Strmel je ko noč: »Ne vem.«

Ko je vzel knjigo, da bi šel, mu je zaklenila vrata.

»Kam?«

»Ven!«

»Nikamor, dokler ne izvem do zadnje pičice. Do zadnje!«

Toni ni osupnil, ker se to ni zgodilo prvokrat. »Vse sem povedal. Saj veste, da niti ena moja misel ne ostane skrita.«

Zavrelo je v njem. Stisnil je pest in se zganil, ko da hoče nekaj zlomiti. Gospa Ada pa se je postavila pred zaprta vrata, njen obraz je bil rdeč, oči so sijale ko ogenj.

»Ne, ne, ne! Vi lažete... Vi...«

Udariti je hotel v njen obraz, pa ni imel moči. Jecljal je:

»Ničesar ne vem. Saj je bila resnica. Pri Bogu, da je bila resnica!«

In slednjič se je vdal, izmučen pod natezalnico. Vedel pa je, da laže, in strah ga je bilo velike gnusobe, ki je legla na njegovo dušo.

»Dà,« je dejal in se oddahnil. »Res, bil sem ž njo, s Tončko, dà!«

Gospa Ada je zgrabila knjigo, ki je ležala na mizi, upognila jo je in zmečkala ter vrgla na tla.

»Torej — res!«

»Dà... vedno ž njo... se je umaknil za nekaj korakov histeričnemu napadu gospe Ade in skoraj z zadovoljstvom nadaljeval: »Vedno ž njo, v gaju, na polju, ob reki...«

»Kje imate cvetice? Vem, da Vam jih je dajala.« Tresla se je, njene oči so bile krvave.

»Kam? Ne vem... Pri prijatelju Albinu sem jih pustil,« si je izmišljal.

»Tedaj — res? Ali sta se poljubljala?«

Zakrohotala se je...

»Dà,« je dejal Toni odločno.

»Ha, ha, ha! Kolikokrat? Na njena mlečna usta...«

»Petkrat... desetkrat... ne vem — —«

Krčevito stisnjene prste svojih rok je približala njegovi glavi in jih je potem zopet odtegnila.

Preplašen je dejal Toni: »Ljubim jo!«

»Lažnik!« je dejala in odpirala vrata. »In vendar ste lažnik!« je slišal gospod Toni, ko je šel po stopnjicah. »In vendar ste lažnik,« so peli koraki po pločadi in ga zasledovali brez konca.

III.

Tončka ga je čakala pod kostanji. Gologlava, zavita v dolgo, črno pelerino se je zibala v dolgi, ostri črti debel in se ozirala na vse strani.

Imela je črne lase, velike črne oči, rjavo polt, izrazite lične kosti; malo, vitko telesce je bilo oblečeno v rdečkasto bluzo, črno krilce je segalo komaj čez kolena, skozi nogavice je sijala polt.

Nasmejala sta se in si segla v roko. Nato je malo vpognila glavico in mu rekla:

»Dolgo te ni bilo.«

»Dolgo?« je vprašal. Bil je ves zasopel. Vso pot do drevoreda je tekel.

»Hotela sem že oditi.«

»In vendar nisi odšla,« jo je pogledal hvalježno. »Veš, ura me je zmotila,« je hotel prstaviti, pa je molčal. Greh, nevreden odpuščanja, bi bil, ako bi se lagal Tončki.

Tončka je grizla zeleno kostanjevo pero, prišla je Tonija za roko in ga peljala.

»Kam greva?«

»Kam?« se je nasmehnila in se tesneje stisnila k njemu. »Po cesti...«

»Ne — videli bodo naju — —«

»Pač,« mu je pošepnila in ga pogledala. »Pač —«

»Ne!...«

»Pač!« je tolkla z zelenim peresom igraje in trmasto po njegovem obrazu. »Če pa jaz hočem! Vsi naj vidijo, vsi!«

Kljubovalno je stopala, kljubovalno so sijale njene oči; njen glas ni zatrepetal, niti za hip ne.

Toni se je vdal. Vendar — ko sta prišla do prve poti, ki je šla v polje, je Tončka zavila tja.

Rdeča zarja je bila, otroci so kričali, murve so zelenele, trava je vonjala in trte — Toni ni čutil ničesar tega; nekaj brenčečega ga je neprestano spremljalo in se mešalo v zamolklo barvo večera. Pol sanje in pol resnica ga je obdajala, pol pesem in pol golčanje...

Tončka ga je predramila, ko ga je vščipnila za roko.

»Ali si še vedno tam?«

Ko da ne ve, kaj ima Tončka z besedo v mislih, je vprašal Toni:

»Kje?«

»Pri oni ženski.«

Pomolčal je. Nazadnje je dejal poltiho in polzateglo:

»Dà!«

Tončka je izpustila njegovo roko. Za hip sta šla vsak po svoji strani kolovoza.

Čez nekaj hipov je odtrgala pogled od tal in pogledala vanj:

»Obljubil si bil.«

»Obljubil? Dà,« je dejal skoraj tiho in sram ga je bilo, da ji je komaj upal zreti v oči.

»Dà,« je ponovil. »Toda, kje naj vzamem denar? Saj nisem...«

Govoril je razdraženo, naglo; glas je bil nekoliko pritajen in je trepetal.

»Ti me ne ljubiš!«

Ugriznila se je v ustnice in zrla v konce svojih čevljev. Na njenih trepalnicah se je prikazala solza.

Toniju je bilo težko. »Torej lažem,« je dejal v sebi. »Kako je drugače mogoče, če človek obeta popolnoma nemogoče stvari!«

— — — Pomislil je, kako se je vselej pripognila do njega in mu šepetala, poljubljala ga, grabila ga za roke, božala njegova lica in lase in mu prigovarjala, rotila ga. Čutil je dih njenega života, vonj njenih las, žar njene toplote...

»Obljubi,« mu je šepetala. »Moraš obljubiti! Reci: dà!«

»Ne, ne, ne! Ni mogoče!«

»Dà, dà, dà! Sicer — nisi moj!«

»Ah! Potrpi še par hipov!«

To so bili težki razgovori, skoraj večer za večerom. Vedno isto vsiljeno, priliznjeno šepetanje.

Vedno je molčal. Njegova roka je mrtva ležala v njeni, njegov pogled je iskal opore na rjavih, z večerno zarjo ožarjenih gričih.

»Eno samo besedico,« so se njena usta približala njegovemu obrazu. Njene roke so vzele njegov obraz v svoje dlani; šepetala je, ko da bi mu stresala žerjavico v ušesa:

»Dà, dà...«

V takih hipih je dejal težko in zateglo: »Dà.« Bogve, kolikokrat. Potem je legla nanj teža in ga težila ves večer — — — — —

Kakor v sanjah je obnovil Toni ta prizor, Tončka pa mu je šepetala vsiljivo, kljubovalno:

»Ti me ne ljubiš!«

Potem:

»Čemu si lagal?«

»Čemu sem lagal?« jo je stisnil za drobne roke, da je skoraj kriknila.

»Zakaj sem lagal? Ali ti ne lažeš?«

Sedla sta na travo in povedal ji je vse, vse... Bil je prepričan, da ga bo razumela. Govoril ji je o resnici, o laži, o mukah, o zamolkli, gloda-joči podzavesti greha, ki je padal na srce.

Tončka ga je gledala. Tu pa tam se je nasmehnila, ko da je v Tonijevem pripovedovanju res kaj smešnega; grizla si je ustnice.

Ob cesti so peli kostanji svojo pesem.

»Nič moški nisi,« mu je dejala in se zamislila.

Ko je dvignila oči, je bil mrak v njih, prepleten z ognjem. Toni skoraj ni več čutil njenih rok.

»Sram me je, ko hodim s teboj. Ti si otrok! Lăzi vsem, le meni govóri resnico!... Kdo naj ve za vse stopinje... poljube...?«

Toni je bil majhen, otrok, slab, trepetajoč. Še tedaj, ko je povedal resnico, je trepetal.

Sključil se je. Njeni črni lasje so se jasno črtali krog obraza kakor gloriola.

»Saj ne znaš lagati. Zlažeš se in že vedo: lagal si!«

Tako mu ni šepetala še nikoli. Tako ga ni gledala še nikoli. Trepetal je v njenih rokah, kakor dete na mrazu.

»Ali znaš pogledati v oči, naravnost, tako, da ne zganeš s trepalnicami?«

Ko je izgovorila, ga je poljubila na sredo usten: »Ali znaš?«

»Dà,« je dejal in ni čutil ničesar več. Ni vedel več, po katerih stezah ga je vodila in katere besede mu je govorila.

Ko je stal sam na razpotju, ni vedel, kam naj gre. Umazano okno, ki je gledalo v umazano ulico, je bilo razsvetljeno. Tam je bil njegov prokleti dom.

Dolgo je hodil po stopnjicah, s težavo je pozvonil.

IV.

Gospa Ada je dremala na skrinji ob ognjišču in čakala, da se vrne gospod Toni.

Ko je vstopil, je dvignila glavo, pomela zastpane oči in pogledala vanj.

»Ali ste Vi?«

»Dà,« je zagnal Toni knjigo na mizo.

Njen pogled je bil oster, zvedav, njene oči so se zagreble v njegovo dušo.

»Kod ste hodili?«

»Kaj?« Ko da ni slišal teh besed. V sencih je čutil zamolklo bolečino. Čutil je trudnost, da bi ležal tri dni, se ne ganil, nič ne mislil.

»Kje ste bili?«

»S sošolcem sva ponavljala,« je malomarno odgovoril in leno vzddehal. »Videl sem tudi Vašo prijateljico Faniko s hčerko.« Tudi to je izgovoril s čisto navadnim in vsakdanjim glasom. Nato se je glasno zasmejal, ko da se je spomnil nekaj silno smešnega, in je dejal: »Kakšen smešen klobuk ima Vaša prijateljica!«

Gospa Ada je zrla Toniju dolgo v dno oči. V njem se je vse krčilo, smejalo, jokalo, trepetalo. Gledal je izzivalno in ni genil s trepalnicami. Gospa Ada je umaknila pogled in se zazrla v mizo.

Verjela mu je. Obrnila se je k ognjišču in mu nalila skodelico črne kave.

Toni se je smehljaj. Preziral je težo, ki je zrastle ta hip v njegovem srcu. Govoril je nenavadno živahno. Tudi gospa Ada se je smejala. Pripovedovala mu je neumno zgodbo iz svoje mladosti, o bedastem debeluhu, ki se je bil iz nesrečne ljubezni do nje obesil. Kruto se je norčevala iz njega.

Ko se je Toni odpravljaj spat, je vzel knjigo, ki je ležala na njegovi mizi, in jo je zalučil v kot. Luči ni prižgal. Odprl je okno in slonel na mrzlem kamenu do prve zarje.

V.

Pri kosilu je družina izvečine molčala; gospodična Mari ni dvignila svojega pogleda s krožnika.

Ko se je naslonila na svojem sedežu in trgala od kosa kruha drobtino za drobtino, je njen pogled visel na neki točki nad njeno glavo.

Izprva sta govorila par vsakdanjosti. Naenkrat se je Toni zresnil in uprl oči v Mari. Gledala ga je modro, nepremično, ko da bi hotela ponoviti pravkar izgovorjene besede.

»Najbolj sovražim laži!«

Povesil je pogled. Trepetal je pred vrtilinami te ženske.

Ko se je opogumil in zbral svoje misli, je dejal: »Med lažjo in lažjo je razlika.«

Mari je za hip pomolčala, odtrgala za ščipec kruha in ga dala v usta.

»Katero laž opravičujete?« je dejala čez trenutek. Njen pogled je počival na Toniju; težo njenih oči je čutil v dno duše.

»Kaj hoče?« je pomislil.

Ona ga je zrla smehljaje, ko da je vsaka poteza na njegovem obrazu neprecenljive vrednosti za zastavljeno vprašanje.

»Različne so laži,« je dejal Toni z znakom negotovosti v glasu, »politične, družabne, konvencionalne...«

Pokimala je molče.

»Te laži sovražim. A tista laž, tista mala... če se zlaže kdo v sili, da zmanjša zlo, da...«

»Laž je tudi to!« mu je presekala besedo. Zardela je globoko, zazibala se na stolu in odrinila kruh od sebe.

Toni je poizkusil, da bi se smehljaj. »Čujte, gospodična. Recimo: Nekdo si je prilastil oblast nad nekom, na katerikoli način, in ga muči, tira ga v blaznost, jemlje mu moč... Samo z lažjo je siromaku mogoče, da si pribori dostojanstvo človeka. Kaj?...«

Gospodična Mari je molčala in gledala v točko na steni, ki je bila nad Tonijevo glavo.

»Poleg tega... je laž v korist onemu drugemu človeku samemu...«

Toni je gorel, s kretnjami je dokazoval negotove besede, pod trepalnicami ga je žgalo.

Njen mirni pogled se ni premaknil. Po kratkem molku se je predramila, se zganila in z lahno trepetajočim glasom dejala odločno:

»Taka laž iz strahopetnosti in nemoštva je tem grša! Takega lažnika pomilujem!«

Toniju se je zdelo, da bo Mari pri zadnjih besedah zajokala. Pa se je naglo dvignila in odšla v svojo sobo. Strmel je za njo.

VI.

Lažnik! —

Še tisti dan je pisal svojemu prijatelju pismo. Pero je škripalo, besede so bile ko kremen, pol svojega srca je položil vanje.

Samo enkrat sta se videla in od tedaj sta si pisarila dolgočasna in omledna pisma, dišeča po hinavstvu. Ta dan mu je pisal vse, vse. Zapisal je stvari, ki jih je sam komaj slutil. Besede, ki se jih je še v mislih bal. Razgalil mu je vse svoje slabosti, vse svoje strasti, bolj jasno in odkrito ko spovedniku.

Ko je ležalo pismo pred njim, se je ustrašil lastnega obraza, ki je gledal iz vrstic. Zapečatil je pismo in ga oddal.

Čez nekaj dni je prejel odgovor, ki je bil kratek in hladan.

»Dragi prijatelj, kaj ti je? Tvoja iskrenost me je osupnila. Čemu si mi pisal vse to?«

Toni je pismo raztrgal. Ni pisal več prijatelju in ta mu ni odgovarjal.

Bil je razdejan v kosce. V katerem delcu naj išče svojo dušo? Hrepenel je, da bi prišel nazaj v življenje, da bi se zopet smejal ko zvonec bron.

VII.

Nekdo je stopil v njegovo sobo. Toni je zagledal glavo v pisani ruti. Gospa Ada se je smejala s širokim, hotljivim smehom.

Toni je prekrizal roki in se pričel smejeti tudi on. Smejalo se je gromko, da se je ves tresel, da je postal rdeč v obraz, da mu je zastajala sapa, da so odmevale stene.

Gospa Ada se je zresnila.

»Čemu se smejete?«

»Ne vem. A vem, komu se smejem. Vam se smejem. Ali hočete, da Vam danes razodenem resnico? Povem Vam jo, če želite, dà!«

Gospa Ada je razširila oči, njen život se je histerično stresel.

»No, torej. Lagal sem. Mnogo sem Vam lagal, brez trepetja in sramu, hladno, iz oči v oči; danes se ne bojim resnice...«

Zrla ga je ko divja. »Povejte!« je siknila in stisnila v roko predpasnik, da bi vdusila svojo razburjenost. »Govorite!«

Vse ji je povedal. Pripovedoval je z vidnim užitek, z veseljem. Kamen je padal z njegove duše, vsaka žilica v njem je trepetala.

Gospa Ada ga je zrla ko gada. Njen obraz je bil spremenjen, star. Njene roke so iskale predmeta, ki bi ga zlomile in zagnale Toniju v obraz.

»Recite, da ni res! Recite!«

»Res je! Vse je res! To in še več je res. Vse povem. Zavpil bom na ulico...«

»Kaj? Vi?...«

Z nečloveško močjo ga je potegnila od okna, zakaj zavpil bi bil na ljudi iz vsega grla, da ni več pes in lažnik...

Njena koščena roka mu je tiščala usta, zabrekel je bil v lica, hropel je.

»Vi ste lažnik! Razbojnik!«

Kričala je. Toni bi bil pred par trenutki izkričal na ulico vse, zdaj je bil premagan. Zbal se je sramote, zavrelo je v njem, zgrabil jo je za vrat, da bi vdusil besedo v njenem grlu.

»Pomagajte!«

Skrušena je čepela na tleh, mladi gospod je sedel na stolu in težko sodel.

Za vratmi so se nagnetli otroci, mlad študent je odprl vrata in pogledal s preplašenim obrazom v sobo.

Gospa Ada se je bila že dvignila. S tresočima rokama si je popravljala frizuro. Glasno se je zakrohotala in kriče dejala:

»Ampak, gospod, kaj mi vsega ne poveste? Tako da je bilo?...«

Uvidel je njeno hladno in podlo laž in ko da bi bruhal kri, se mu je iztrgalo iz grla:

»Čudna, dà, smešna povest!«

Gospa Ada se je obrnila k vratom in ko da je zdaj zagledala študentka:

»Kaj iščeš tu notri? Marš!«

Nato se je obrnila do Tonija, ki je strmel nekam v praznino, in mu siknila:

»Lažnik!«

Opotekla se je v kuhinjo.

Pismo.

France Bevk.

Mladenič, ki je stal pred menoj, je bil še čisto mlečen, tak kot otroci, ki jih varujejo starši, da jih ne opeče solnce. Ni bil plah samo v svojem koraku, v svojem poklonu in načinu, s katerim je držal kapo v roki in ni vedel, kam bi jo položil, ko je odpenjal suknjo. Njegove oči so bile plahe, njegovo mlado telo je bilo, ko da se trese od mraza. Temni lasje so mu padali v gostem kodru na belo, skoro dekliško čelo.

Na ustnah se mu je zibal zagoneten nasmeh, ko je sezal z roko pod suknjo.

»Česa želite?«

»Ali ste Vi, gospod, urednik?«

»Sem. Kaj je?«

»To,« je dejal kratko in odpel suknjo do zadnjega gumba.

»To,« je ponovil znova in me pogledal samo za hip. S komolcem sem slonel na zelenem pultu in ga zrl.